

Bydgoszcz, 09.02.2023 r.

Prof. KPSW dr hab. Joanna Taczkowska-Olszewska
Kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Prawa Mediów
Wydział Nauk Prawnych, Społecznych i Humanistycznych
Akademii Kujawsko-Pomorskiej
(wcześniej Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa)
W Bydgoszczy

Ocena osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dra Roberta Grochowskiego, sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w obszarze nauk społecznych, dyscyplina: nauki o polityce i administracji.

1. Warunki formalne

Ustawodawca określa w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. Zm. – dalej jako psw). – materialnoprawne wymagania, które musi spełnić kandydat do stopnia doktora habilitowanego, by uzyskać ten stopień. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że dr Rober Grochowski warunki te spełnia. Kandydat legitymuje się stopniem naukowym dra nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce nadany Uchwałą Rady Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w dniu 09.11.2009 r. na podstawie obrony rozprawy doktorskiej zatytułowanej „Granice prawne i etyczne reklamy” napisanej pod kierunkiem prof. zw. dra hab. Jacka Sobczaka. Nadto Habilitant przedłożył wykaz dorobku naukowego oraz opublikował i złożył do dokumentacji monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie Ministra Edukacji i Nauki zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a psw. Habilitant złożył także zaświadczenia potwierdzające, że spełniony został wymóg z art., 219 ust. 1 pkt. 3 psw tj. Habilitant formalnie dowiódł, że realizuje aktywność naukową w więcej niż jednej uczelni. Mając na uwadze dostarczoną przez Habilitanta dokumentację jego dorobku i działalności naukowej należy stwierdzić, że spełnione zostały wymagania formalne zawarte w art. 219 ust. 1 psw.

2. Sylwetka Habilitanta

W roku 2003 Habilitant uzyskał tytuł licencjata w zakresie komunikacji społecznej w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu na podstawie pracy licencjackiej „Reklama

- 1 -

wp

wyrobów tytoniowych w Polsce. Teoria i praktyka”, napisanej pod kierunkiem dra. Tomasza Naganowskiego. Praca uzyskała ocenę bardzo dobrą. Następnie w roku 2005 r. po ukończeniu II stopni studiów na kierunku filozofia, otrzymał stopień naukowy magistra filozofii w zakresie komunikacji społecznej uzyskany na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Instytucie Filozofii. Praca magisterska zatytułowana „Proces komunikacyjny w przekazie reklamowym – jego specyfika i skutki” została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Stefana Frydrychowicza. Recenzentem pracy był prof. dr hab. Bolesław Andrzejewski. Praca uzyskała ocenę bardzo dobrą. W roku 2005 r. Habilitant rozpoczął zaoczne studia doktoranckie w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Promotorem jego dysertacji doktorskiej, zatytułowanej „Granice prawne i etyczne reklamy”, był prof. zw. dr hab. Jacek Sobczak.. Przedłożona rozprawa została bardzo dobrze oceniona zarówno przez recenzentów, jak i członków Rady Wydziału, pozwalając na uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Obecnie Habilitant jest zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu w pełnym wymiarze czasu pracy.

3. Ocena osiągnięcia i dorobku naukowego Habilitanta

W świetle aktualnych wymagań stawianych osobie ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego ocena dorobku nie musi, a nawet nie powinna ograniczać się do ustalenia jego osiągnięć po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, lecz powinna obejmować całość jego działalności naukowej. Jak się wskazuje, jeżeli w ramach dorobku Habilitanta występuje rozprawa doktorska, będąca znacznym wkładem w rozwój dyscypliny, to nie ma w Prawie o szkolnictwie wyższym i nauce zakazu powtórnego dokonywania jej oceny – tym razem na potrzeby postępowania habilitacyjnego (H. Izdebski [w:] J. M. Zieliński, H. Izdebski, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. II, LEX/el. 2021, art. 219.). Ustawodawca usunął zatem wymóg wykazywania w postępowaniu habilitacyjnym jedynie osiągnięć uzyskanych po doktoracie. Ustawodawca określił w art. 219 ust. 1 psw materialnoprawne wymagania, jakie spełniać musi dorobek naukowy Habilitanta w oderwaniu od przesłanek wskazanych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165). Wystąpienie wskazanych w Rozporządzeniu przesłanek, jako kryteriów pozaustawowych, może najwyżej służyć jako dodatkowa

argumentacja za nadaniem stopnia. Nie mogą one być jednak uznawane za obligatoryjne przy dokonywaniu oceny dorobku a nawet – jak wskazuje się w doktrynie – nie można ich określać mianem kryteriów pomocniczych (H. Izdebski [w:] J. M. Zieliński, H. Izdebski, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, wyd. II, LEX/el. 2021, art. 219).

Mając powyższe na uwadze, w celu ustalenia czy dorobek Habilitanta, w tym przedstawione do oceny osiągnięcie, posiada znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, należało dokonać oceny całokształtu tego dorobku i aktywności naukowej Habilitanta.

Habilitant wskazał, jako osiągnięcie stanowiące podstawę do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego cykl publikacji zatytułowany „Nielegalne i szkodliwe treści w internecie. Perspektywa politologiczno-prawna”. Osiągnięcie obejmuje monografię zatytułowaną „Polityka Unii Europejskiej wobec treści nielegalnych w internecie”, wydaną nakładem Wydawnictwo Naukowe FNCE (Poznań 2022, ss. 713, ISBN 978-83-67372-14-5) ujętym, pod nr 627, w Wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe stanowiącym Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2020 r.. Monografia była recenzowana. Habilitant wskazał nadto, że na osiągnięcie naukowe w rozumieniu przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym składają się także 3 artykuły w czasopiśmie naukowych oraz 1 artykuł w pracy zbiorowej. Publikacje te swoim zakresem przedmiotowym są powiązane z monografią. Wskazane przez Habilitanta artykuły to: 1/ R. Grochowski, Treści nielegalne w postaci mowy ekstremalnej w cyberprzestrzeni jako zjawisko «kultury» internetowej, (w:) P. Jaroszyński (red.), Filozofia a cywilizacja. W rocznicę śmierci É. Gilsona i M.A. Krapca OP, „Człowiek w kulturze. Pismo poświęcone filozofii i kulturze” 28/2018, s. 459-478, ISSN 1230-4492; 2/ R. Grochowski, Communication via le Web – Bienfait ou méfait?, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 3/2016, s. 293-309, ISSN 1731-7517; 3/ R. Grochowski, Ekspansywny wpływ cyberprzestrzeni na tożsamość człowieka, „Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie” t. 9/2018, s. 51-64, ISBN 978-83-7631-847-9, ISSN 2392-1463; 4/ R. Grochowski, Inżynieria społeczna - zagrożeniem dla bezpieczeństwa informacji w sieci, (w:) M. Baranowska-Szczepańska, J. Karwat (red.), Bezpieczeństwo współczesnego świata – edukacja, media i kultura, Poznań 2011, s. 119-128, ISBN 978-83-61449-36-2.

Uzasadniając wybór podejmowanej we wskazanych pracach tematyki Habilitant podkreślił, że nakreślenie przedmiotu badań wynikało z zauważalnego notoryjnie problemu dotyczącego pojawia się w internecie nielegalnych treści, jak i z faktu, że nadal nie ma jasnej odpowiedzi ze strony nauki odnośnie skutecznego sposobu reagowania na nielegalne treści. Mimo sporego

zainteresowania tą problematyką, brakuje wciąż bowiem w rodzimej i zagranicznej literaturze naukowej politologicznych prac odnoszących się w pełni do tej tematyki.

Habilitant postawił tezę, zgodnie z którą „usługi dostawców internetu wykorzystywane są przez osoby trzecie w celu prowadzenia nielegalnej działalności w internecie, np. rozpowszechniania informacji odnoszących się do terroryzmu, niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych, nielegalnego nawoływania do nienawiści bądź naruszeń przepisów prawa ochrony konsumentów, co może podważyć zaufanie użytkowników do tych usług, naruszać bezpieczeństwo oraz prywatność oraz godność człowieka” („Polityka Unii Europejskiej wobec treści nielegalnych w internecie”, Wstęp, s. 19). Założył zarazem, że „polityka Unii Europejskiej oraz Polski w stosunku do analizowanych treści nielegalnych okazuje się zbyt mało precyzyjna i wymagająca, w efekcie niewspółmierna z rozwojem cyberprzestrzeni i jej zasięgiem” (Tamże). Tematyka wszystkich zaliczonych przez Habilitanta do osiągnięcia naukowego publikacji oscylowała wokół wypowiedzianej w monografii tezy.

Z całokształtu przekazanego do oceny dorobku, którego zwieńczeniem jest autorska monografia wywieść należy, że Habilitant zmierzał do uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy internet może stanowić narzędzie wykorzystywane do popełniania przestępstwa, a szerzej, w jakim zakresie okoliczność „wykorzystania internetu” może definiować nowe rodzaje deliktów.

Habilitant nie posługuje się terminologią prawniczą, niemniej nie stroni od analizy dokumentów, w szczególności aktów prawnych, które omawia zazwyczaj w porządku chronologicznym. Habilitant decyduje się na nowe ujęcie znanej już w literaturze problematyki dotyczącej zagrożeń związanych z rozpowszechnianiem treści w internecie. Nowość ta, na gruncie nauk o polityce i administracji, ujawnia się w przyjętym założeniu, zgodnie z którym istnieje potrzeba kategoryzowania rodzajów aktywności komunikacyjnych w internecie stanowiących nadużycie ze względu na niedozwoloną treść. W efekcie, monografia zawiera propozycję kategoryzacji czynów, stanów i zachowań, które – w ocenie Habilitanta – wchodzą w kolizję z normami prawa z tego powodu, że sprawcy posłużyli się internetem jako narzędziem generując zagrożenie bezpieczeństwa innych użytkowników internetu.

Przyjęta przez Habilitanta teza, a w szczególności brak wystarczającej precyzji w jej formułowaniu, przesądziła o zastosowaniu szerokiej perspektywy badawczej, a w dalszej kolejności wpłynęła na strukturę pracy oraz zastosowaną metodę badawczą. Zadanie, jakie Habilitant sobie postawił było niezwykle trudne do realizacji zwłaszcza ze względu na interdyscyplinarność badań. Habilitant – na co sam wyraźnie wskazuje – nie posługiwał się

— 4 —

up

metodą dogmatyczno-prawną, a jedynie analizą tekstów źródłowych, która jest charakterystyczna, właściwa i pożądana na gruncie nauki o polityce. Niemniej analiza aktów prawnych dokonywana wyłącznie na płaszczyźnie opisowej, nadto w ujęciu chronologicznym, z pominięciem wykładni językowej i systemowej, nie mogła doprowadzić Autora do sprecyzowania ani, tym bardziej, zgłoszenia jednoznacznych postulatów pod adresem organów lub instytucji krajowych bądź unijnych. Habilitant – jak się wydaje - miał tego świadomość. Stąd, pomimo obszerności monografii, pozostaje niedosyt w tej części, w której Habilitant dochodzi do końcowych ustaleń i wniosków. Interdyscyplinarność podjętych przez Habilitanta badań nie przesądziła bowiem o wartości pracy, przeciwnie wartość niniejszej rozprawy obniżyła.

Niepewność Autora, jego naukowe wahanie zarówno w odniesieniu do określenia zakresu tematycznego monografii jak również w odniesieniu do doboru metod badawczych, a nawet odnośnie tytułu monografii rzutuje na ostateczny kształt pracy i jej walory, poznawcze i naukowe, które mogłyby być wyższe, gdyby Habilitant przyjął wyraźną, jednolitą, politologiczną perspektywę badawczą. W efekcie powstało dzieło bardzo dużych rozmiarów, które zawiera niejednolicie stosowaną terminologię, właściwą dla nauk o bezpieczeństwie, nauk prawnych, nauk o mediach oraz nauk o polityce i administracji. Sposób definiowania fundamentalnych dla poruszanej przez Habilitanta tematyki nie odpowiada jednak definicjom przyjętym na gruncie wskazanych powyżej dyscyplin. Wydaje się tymczasem niezbędne, by Autor operujący pojęciem „bezpieczeństwo” uwzględnił, co najmniej definicje tego pojęcia właściwą dla danej dyscypliny. Podobnie, nie sposób zrozumieć, z jakich przyczyn Habilitant posługuje się pojęciem „dostawców internetu” a także pojęciem „usługodawcy sieciowi” nie dokonując prawidłowego, zważywszy na treść postanowień ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 344) zdefiniowania kategorii użytkowników internetu. Nie można nie dostrzec także, że Habilitant pominął stanowisko organów europejskich w przedmiocie odpowiedzialności za rozpowszechniane treści cyfrowe wyrażone w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych i usług cyfrowych a także Wniosku ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych) i zmieniające dyrektywę 2000/31/WE.

Zachęcają do polemiki zarówno dosyć uproszczone i nader kategoryczne twierdzenia Habilitanta odnośnie proponowanych przez niego środków zaradczych jak również

- 5 -

wp

prezentowane przez Habilitanta stanowisko dotyczące wyodrębniania nowych, opisywanych np. jako „nielegalne czyny okołoprostytucyjne” kategorii nielegalnych zachowań. Zgłaszany przez Habilitanta generalny postulat dotyczący bardziej intensywnej współpracy, a zasadniczo – harmonizacji - przepisów na płaszczyźnie całej UE w zakresie normowania i ścigania przestępczości w internecie, jest – czego Habilitant nie dostrzega – obecnie realizowany na podstawie art. 86 ust. 1 Traktat USTANAWIAJĄCY EUROPEJSKĄ WSPÓLNOTĘ GOSPODARCZĄ (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm.).

Widoczna jest niekonsekwencja w sposobie doboru szczegółowej tematyki badań. Niezrozumiałe jest przykładowo dlaczego, podejmując badania dotyczące naruszenia wolności wypowiedzi w internecie Habilitant ogranicza się do analizy stanowiska Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a pomija stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Wskazując na dopuszczalne ograniczenia wolności wypowiedzi Habilitant używa w spisie treści wyrażenia „warunek ingerencji w wolności wypowiedzi”(Rodział II pkt. 1 C) podczas, gdy oczywiste jest, co z resztą wynika z części prowadzonego przez Habilitanta wywodu, że określenie granic dopuszczalnych ograniczeń wolności wypowiedzi następuje w orzecznictwie ETPC przy zastosowaniu tzw. testu szkodliwości zawierającego kilka, nie zaś jedno kryterium oceny.

O ile pozytywnie należy ocenić sposób ustawienia tematyki badawczej, problemu a także gromadzenia i analizy materiału źródłowego, o tyle polemiczne wydają się wnioski. Niemniej ocena dorobku Habilitanta powinna uwzględniać, na co wskazano powyżej, całokształt jego aktywności naukowej, a w szczególności nie można pominąć powiązanych z monografią artykułów a nadto także rozprawy doktorskiej oraz licznych artykułów opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych a także w pracach zbiorowych wydawanych w wydawnictwach znajdujących się w Wykazie wydawnictw wydanym przez Ministra Edukacji i Nauki.

Analiza dorobku naukowego Habilitanta wskazuje, że w pracy badawczej Habilitant eksplorował dwa obszary badawcze pozostające na styku nauk o polityce i nauk o komunikowaniu tj. 1/ analiza systemów komunikacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia przekazu reklamowego oraz 2/ rozpowszechniania treści w internecie, z naciskiem na problematykę związaną z ustaleniem rodzajów nadużyć wolności wypowiedzi poprzez rozpowszechnienie zawartości, która swą formą lub treścią ingerowała w prawa i wolności innych użytkowników internetu. Efektem prowadzonych badań były liczne artykuły naukowe publikowane w czasopismach i pracach zbiorowych. Na pozostały dorobek naukowy

Habilitanta składa się 47 publikacji, w tym: 5 monografii; 12 artykułów w czasopismach naukowych; 25 artykuły w pracach zbiorowych; 2 rozdziały w pracach zbiorowych (dwie wersje językowe – polska i angielska); 2 artykuły w elektronicznych wydaniach pokonferencyjnych międzynarodowych konferencji naukowych; 1 słowo wstępne do czasopisma naukowego.

4. Działalność dydaktyczne, organizacyjna i popularyzatorska

Habilitant wykazywał dużą aktywność na polu dydaktyki oraz w zakresie działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej. W latach 2012-2021 wypromował 85 licencjatów na kierunkach Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna oraz jedynym w Polsce kierunku Informatyka Medialna AKSIM w Toruniu. W latach 2021-2015 był również recenzentem 17 prac licencjackich na kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna AKSIM. W latach 2017-2021 wypromował 26 magistrantów. W roku 2015 był również recenzentem 4 prac magisterskich na kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna AKSIM. Od roku 2011 do dzisiaj Habilitant jest zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wykładowcy w Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, gdzie prowadzi wykłady, ćwiczenia oraz seminaria dyplomowe na kierunkach Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna, Politologia, Informatyka Medialna, na studiach licencjackich i magisterskich. Wcześniej był związany z Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, gdzie pracował w Katedrze Dziennikarstwa, Nowych Mediów i Komunikacji Społecznej. Wcześniej był wykładowcą na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej UAM oddział zamiejscowy w Kaliszu a także pracował w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa w Poznaniu.

W trakcie analizowanego okresu Habilitant brał udział w kilku działaniach organizacyjnych. Był organizatorem wyjazdu studentów w ramach konferencji naukowej „Medialny obraz rzeczywistości”, Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM w Poznaniu oddział zamiejscowy w Kaliszu, 10-11 maja 2012 r. a także organizatorem wyjazdu studentów w ramach konferencji naukowej „20 lat ochrony praw obywateli i obywateli Unii Europejskiej: osiągnięcia i wyzwania na przyszłość” – Poznańskie Centrum Praw Człowieka INP PAN – Poznań 23 października 2013 r. Organizował także udział studentów w kilku konferencjach naukowych współorganizowanych przez Polskie Towarzystwo Naukowe Prawa Prasowego, m.in.: „Profesjonalizacja dziennikarstwa” (WNPID UAM w Poznaniu, 28 listopada 2013 r.) „Nowe Media” (WNPID UAM w Poznaniu, 12 grudnia 2013 r.); „Zawód dziennikarza i pojęcie

prasy w perspektywie dynamicznych zmian rynku medialnego”, WNPiD UAM w Poznań, 10 kwietnia 2015 r.

W ramach czynności popularyzujących naukę Habilitant brał udział w organizacji konferencji naukowych m.in.: konferencji nt. „*Medialny obraz rzeczywistości*”, 10 maja 2012 r, Pracownia Komunikacji Medialnej w Kaliszu, Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM w Poznaniu. W ramach współpracy w zakresie popularyzacji wiedzy o edukacji medialnej i podejmowanych w tym obszarze działań, brał również udział w spotkaniu w sprawie edukacji medialnej zorganizowanym przez Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji - Witolda Kołodziejewskiego, w dniu 30 listopada 2021 r.

5. Konkluzja

Zarówno przedłożone osiągnięcie naukowe, pozostały dorobek naukowy, dydaktyczno-organizacyjny i popularyzatorski Habilitanta, odpowiada wymogom stawianym badaczom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Tym samym opowiadam się za nadaniem dr Robertowi Grochowskiemu stopnia doktora habilitowanego w obszarze nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

